

Bu makaleye atıfta bulunmak için/To cite this article:

ACAR, Ü . (2019). Şartlı Mülteciler ve Ulusal Güvenlik. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 23 (3) , 1211-1225.

Şartlı Mülteciler ve Ulusal Güvenlik

Ünal ACAR (*)

Öz: Ülkemiz, 1980'li yıllarda Afgan-SSCB ve İran-İrak savaşı ile mülteci sorunu ile tanışmış, 1991 yılında Körfez Savaşı ile devam etmiş, 2010 Aralık ayında Tunus'ta başlayan, Libya ve Suriye ile devam eden Arap Baharı sonrası kitlesel mülteci akınına uğramıştır. Ülkemizde, kesin sayı bilinmemekle birlikte, 2018 yılı Haziran ayı itibariyle çoğunluğu Suriye vatandaşı olmak üzere, yaklaşık dört milyon mülteci bulunduğu tahmin edilmektedir. Mülteci konusu özellikle 2011 yılından itibaren ülkemizin gündeminde önemini korumakta ve sayıları da her geçen gün artmaktadır. Mülteci sorununun, insani boyutunun yanında güvenlik boyutu da giderek genişleme eğilimi göstermektedir. İç savaştan dolayı ülkelerini terk eden, Suriye, Afganistan, Irak, Sudan, Somali vatandaşları yasal ve yasadışı yollardan ülkemize giriş yapmaları, ülkemizin ulusal güvenliğini önemli ölçüde etkilediği ve Suriye sınırımıza duvar örülmesi ile sonuçlandığı bilinmektedir. Yasa dışı örgütlerin kontrolü altında ve insan kaçakçılarının desteği ile çoğu zaman ulaşım aracı kullanmadan, binlerce kilometre yol yürüterek ülkemize gelen bu insanların sorunları, hem bugünü hem de gelecek nesilleri etkileyecektir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, Suriye, Güvenlik, Mülteci, Savaş.

Conditional Refugee and National Security

Abstract: Our country met with the refugee problem with the Afghan-USSR and Iran-Iraq war in the 1980s, continued with the Gulf War in 1991, and with the ongoing Arab Spring in Libya and Syria, which started in Tunisia in December 2010. Although the exact number is unknown in our country, it is estimated that as of June 2018 there are approximately four million refugees, mostly Syrian citizens. The refugee issue is especially important in the agenda of our country since 2011 and the numbers are increasing day by day. In addition to the humanitarian issue, the security dimension also tends to expand. It is known that citizens of Syria, Afghanistan, Iraq, Sudan, Somalia who leave their countries due to civil war have entered our country legally and / or illegally and have resulted in a significant impact on the national security of our country and walling of Syria border. Under the control of illegal organizations and with the support of human traffickers, the problems that can not be solved by these people who come to our country by walking thousands of miles, often without using any kind of transportation, will affect both present and future generations.

Keywords: Turkey, Syria, Security, Refugees, War

Makale Geliş Tarihi: 26.07.2019

Makale Kabul Tarihi: 20.08.2019

I. Giriş

Türk tarihi, özellikle can, ırz ve mal güvenliği tehlikeye düştüğü için ülkelerini terk etmek zorunda kalan insanların yaşadıkları acılara yardımcı olunduğuna çok defa

*) Dr. İçişleri Bakanlığı (e-posta: uacar1@hotmail.com) ORCID ID. orcid.org/ 0000-0002-6144-7186

tanıklık yapmıştır. Anadolu coğrafyası tarihin her döneminde önemli göç hareketlerine sahne olmuştur. Yahudiler başta olmak üzere değişik milletlere mensup insanlar değişik tarihlerde ülkemize sığınmıştır (Ergüven ve Özturanlı, 2013:1009).

1492 yılında, üç yüz bin Yahudi'nin gemilerle Osmanlı topraklarına gelmesi yerli ve yabancı tarihçilere makale ve kitap konusu olmuştur (Shaw, 1991:35).

Yahudilerin Anadolu'ya göçleri daha sonraki yıllarda da devam etmiş, 1881, 1891, 1897 ve 1902 de özellikle de 1917'deki Bolşevik İhtilalinden kaçan Rus Yahudileri de Türkiye'ye sığınmıştır (Güleryüz, 2006: 109).

Osmanlı Devleti'nin gerileme sürecine girmesiyle birlikte Türkiye'ye yönelik göçlerin hız kazandığı görülmektedir. 1774 yılındaki Küçük Kaynarca Antlaşması sonrası Kırım'dan, Kafkaslardan genellikle Çerkez ve Abazalar, 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı sonrası Rumeli ve Kafkaslardan, 1912-1913 Balkan Savaşlarında yitirilen topraklardan ve Kurtuluş Savaşını takip eden yıllarda nüfus mübadeleyle Türkiye'ye göç edenlerin sayısının 5 milyonun üzerinde olduğu tahmin edilmektedir (Yusuf, 2006:113).

Yasadışı göçler gibi bireysel sığınmacılar da, bütün dünyada olduğu gibi Türkiye'de illegal yapıların ve özellikle terör örgütlerinin önemli gelir kaynaklarından birisi durumundadır. Ayrıca, sığınmacıların, Türkiye sınırlarını genellikle insan kaçakçılarının yardımıyla illegal olarak geçmeleri sınır güvenliğini de tehdit etmektedir. Çünkü sınırlardan sığınmacılarla birlikte terör örgütü mensuplarının da geçtiği bilinmektedir. Dolayısıyla sınırdan kaçak geçiş yapan kimselerin sığınmacı mı? kaçak göçmen mi? kaçakçı mı? yoksa terörist mi? olduğunun ayırımını yapmak her zaman kolay olmamaktadır. Bu karmaşık durum, özellikle sınır güvenliğinden sorumlu birimlerin işini bir hayli zorlaştırdığı ortadadır. Sığınmacıların yaşadıkları kentlerde zaman zaman çeşitli suçlara karıştıkları bilinmektedir. Sığınmacıların en çok karıştıkları suçlar arasında ikametgâhlarını izinsiz terk etme, sahte belge düzenleme ve beyanda bulunma, kavga, hırsızlık, uyuşturucu madde bulundurma ve kullanma, insan kaçakçılığı, mala zarar verme, yağma, dolandırıcılık, tehdit ve adam öldürme bulunmaktadır.

Osmanlı İmparatorluğunun yıkılması ve yerine Türkiye Cumhuriyeti Devletinin kurulması üzerine 1923-1997 yılları arasında çoğunluğu Balkan ülkelerindeki soydaşlarımız olmak üzere 1,6 milyondan fazla kişi Türkiye'ye göç etmiştir (Kirişçi, 2004:2). 1997-2011 arasındaki kitlesel göç akınlarını da eklediğimizde, Türkiye Cumhuriyetinin ilk 90 yıllık tarihinde 2 milyondan fazla kişiye ülke sınırlarını açmıştır.

1980'li yıllara kadar olan dönemde, öncelikle ulus devlet yapılanmasının bir gereği olarak özellikle eski Osmanlı topraklarından Türkiye'ye doğru yapılan göç hareketlerine şahit oluyoruz. Eski Osmanlı topraklarından anavatana göç eden soydaşların hukuki durumunu ve göç koşullarını belirlemek için Türk iltica ve göç politikaları bakımından çok büyük bir önem taşıyan, ilk genel düzenleyici hukuki belge olarak kabul edilen, 14 Haziran 1934 tarih ve 2510 sayılı İskân Kanunu kabul edilmiştir. Gerek muhacir ve mülteciliğin tanımlanması, gerek sığınma ve göç hareketlerinin düzenlenmesi adına belirlediği koşullar bakımından önemli olan ve dönemin özelliklerini yansıtan İskân

Kanunu ve 15 Temmuz 1950 tarihinde çıkarılan 5682 sayılı Pasaport Kanunu uzun süre ihtiyaca cevap vermiştir.

1980'lerin başında İran-İrak ve SSCB-Afgan Savaşı, 1988 Halepçe Katliamı, 1991 Körfez Savaşı, 1992'de Bosna'daki savaştan dolayı ülkesinin terk etmek zorunda kalan Boşnaklar, 2000 yılından sonra da Rus-Çeçen savaşı nedeniyle Çeçenler, 2010 Aralık ayında Tunus'ta başlayan, Libya ve Suriye ile devam eden Arap Baharı sonrası, ülkemiz kitlesel mülteci akımına uğramıştır. Sosyal ve siyasi gelişmelere bağlı olarak, ülkesini terk etmek zorunda kalan milyonlarca insan ülkemize sığınmak zorunda kalmıştır. 2011 yılında Suriye'de başlayan iç savaş sonucu yaklaşık 4 milyon Suriyeli ülkemize gelmiştir. Türkiye 1923-2011 yılları arasında maruz kaldığı kitlesel göçlerden daha fazlasıyla son 7 yılda karşı karşıya kalmıştır.

Nisan 2011'de, 252 Suriye vatandaşının sınırlarımıza gelmesiyle başlayan bu mülteci akını sonucunda ülkemizde; Afganistan, Pakistan, Hindistan, Irak, Bangladeş, Suriye, Tunus, Cezayir, Sudan, Yemen, Somali başta olmak üzere birçok ülke vatandaşının değişik amaçlar için ülkemizde bulunması, 1934 tarihli İskân Kanununun yetersiz kalmasına ve Türkiye'nin günün koşullarına uygun yeni bir mülteci politikası uygulamasını, dolayısıyla yeni bir hukuki düzenleme yapmasını zorunlu kılmıştır.

II. Hukuki Düzenlemeler

1934 yılında çıkarılan İskân Kanunundan sonra uzun bir süre iç hukukunda mülteci konusunda genel bir düzenleme yapmamış olan Türkiye, Avrupa Birliği'ne katılım süreci çerçevesinde tek bir mülteci mevzuatı oluşturma çalışmaları başlatmıştır. Bu doğrultuda kitlesel göç akımına karşı ilk detaylı hukuki mevzuat çalışmalarına, uluslararası mülteci hukukuna temel olan 1951 Cenevre Sözleşmesi ve 1967 New York Protokolü esas alınarak hazırlamıştır.

2012 yılında, 30.03.2012 tarihli *Türkiye'ye Toplu Sığınma Amacıyla Gelen Suriye Arap Cumhuriyeti Vatandaşlarının ve Suriye Arap Cumhuriyetinde İkamet Eden Vatansız Kişilerin Kabulüne ve Barındırılmasına İlişkin Yönerge* yayınlanmıştır.

4 Nisan 2013 tarihinde ise Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde kabul edilen 6458 sayılı *Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK)* ile Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün kuruluş, görev, yetki ve sorumluluklarının belirlenmesinin yanında, yabancılarla ilgili iş ve işlemleri; sınırlarda, sınır kapılarında ya da Türkiye içinde yabancıların münferit koruma talepleri üzerine sağlanacak uluslararası korumayı, ayrılmaya zorlandıkları ülkeye geri dönemeyen ve kitlesel olarak Türkiye'ye gelen yabancılara acil olarak sağlanacak geçici korumaya ilişkin yasal düzenleme yapılmıştır (Ergüven ve Özturanlı, 2013:1008).

6458 sayılı YUKK'un 91 inci maddesinde, ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara geçici koruma sağlanabileceği belirtilmiştir. Aynı maddenin ikinci fıkrasına dayanarak hazırlanan *Geçici Koruma Yönetmeliği* 22 Ekim 2014 tarihinde Bakanlar Kurulu Kararı ile Resmi Gazetede

yayımlanmıştır. Yönetmeliğin geçici 1 inci maddesine göre; 28 Nisan 2011 tarihinden itibaren geçici koruma bulmak amacıyla ülkemize gelen Suriye Arap Cumhuriyeti vatandaşları ile vatansızlar ve mülteciler, uluslararası koruma başvurusunda bulunmuş olsalar dahi geçici koruma kapsamına alınmaktadır. (Ihlamur, 2014:44).

Geçici korumaya ilişkin yasal düzenlemelerde, AB Geçici Koruma Yönergesi, AIHM kararları ile diğer ülkelerin mevzuatları ve uygulamaları da dikkate alınmıştır (Erdoğan, 2015: 50). Nisan 2011 tarihinden itibaren kitlesel akınla gelen Suriyelilere ilişkin tecrübeler de yasal düzenlemelerin şekillenmesinde önemli ölçüde rol oynamıştır.

6458 sayılı Kanununun 61. maddesi mülteciyi şu şekilde tanımlamaktadır: “*Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da hissettiği korku sonucu ülkesine dönemeyen yabancıya veya vatansız kişiye gerekli araştırmalar yapıldıktan sonra mülteci statüsü verilir*”.

Bahse konu yasanın 62. maddesi, Avrupa ülkeleri dışında, 61.maddede belirtilen gerekçelerle ülkesini terk eden diğer ülke vatandaşlarına *şartlı mülteci* statüsü verileceğini, üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar, *şartlı mültecinin* Türkiye’de kalmasına izin verilebileceği hükmünü içermektedir. 61. Maddeye göre; Avrupa ülkelerinden gelen kişiler mülteci statüsüne sahip olabilecekken, Avrupa harici ülkelerden gelen kişiler mülteci statüsünde kabul edilmeyecektir.

1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi’ndeki tarihsel ve coğrafi bazı sınırlamalar, 1967 tarihli Protokol ile kaldırılmış olsa da, Türkiye, bahse konu Sözleşmeyi ve Protokolü, coğrafi sınırlama çekincesi ile onayladığı için sadece Avrupa ülkelerinin vatandaşlarını mülteci statüsünde kabul etmektedir (Başak, 2011:5).

Suriye başta olmak üzere Avrupa ülkeleri haricindeki ülkelerin vatandaşları, 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi ve 1967 tarihli Protokole göre de hukuken mülteci olarak kabul edilemeyecektir. Bu kişilerin hukuki statüsü, üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar, *şartlı mülteci* konumunda olduklarını göstermektedir.

Bazen sığınma amacıyla gelen yabancıların uluslararası koruma türlerinden hangisine tabi olduğu hususunda basında ve resmî açıklamalarda yanlış ifadeler kullanılmaktadır. Örneğin, Türkiye’de bulunan Suriyeliler için *mülteci*, *sığınmacı* ya da *misafir* kavramları kullanılmaktadır. Ancak basında ve resmî açıklamalarda ifade edildiğinin aksine, Türkiye’ye kitlesel olarak gelen Suriyeliler, *mülteci* veya *sığınmacı* değildir. Çünkü Türkiye’den sığınma talep eden bir yabancıya mülteci statüsünün verilebilmesi için Avrupa’dan gelmesi gerekmektedir. Türkiye, Mültecilerin Hukukî Durumuna Dair 1951 Cenevre Konvansiyonu’na 1961 yılından beri taraftır. (Cenevre’de 28 Temmuz 1951 tarihinde İmzalanmış Olan Mültecilerin Hukukî Durumuna Dair Sözleşmenin Onaylanması Hakkında Kanun, Kanun No: 359, Kabul Tarihi: 29.8.1961, RG 5.10.1961/10898.) Türkiye, halen 1951 Cenevre Konvansiyonu’nu ve bu Konvansiyona ek 1967 New York Protokolü’nü coğrafi sınırlama şartı ile

uygulamaktadır. Buna göre, Türkiye, sadece Avrupa ülkelerinden gelenlere mülteci statüsünü tanımaktadır. 1951 Cenevre Konvansiyonu'nu, yalnızca Kongo, Madagaskar, Monaco ve Türkiye coğrafi kısıtlamayla uygulamaktadır. Bu dört devlet dışında, 1951 Cenevre Konvansiyonu'nu coğrafi sınırlama ile onaylayan devletler, daha sonra coğrafi sınırlamayı kaldırmışlardır.

Ayrıca; sel, kuraklık, deprem gibi doğal afetler ile ekonomik nedenlerden, yargılama sonucu asayişe müessir bir fiil nedeniyle suçlu bulunan veya yargıdan kaçmak amacıyla ülkesini terk edenler; savaş suçlarına karışan, işkence, katliam, soykırım gibi insanlığa karşı suçlar işlemiş olanlar ve sivillere yönelik şiddet eylemlerine katılanlar uluslararası sözleşmelere göre hangi ülke vatandaşı olduklarına bakılmaksızın mülteci olarak kabul edilmezler.

Mülteci, göçmen, sığınmacı, düzensiz göçmen, vatansız kavramları farklı anlamlar içerse de genellikle birbirlerinin yerine kullanılmaktadır. Makalemizde anlam karmaşasına sebebiyet vermemek için kısaca bu kavramların açıklanmasının yararlı olacağı değerlendirilmektedir.

Mülteci: Vatandaşı olduğu ülkesinde ırk, din, sosyal konum, siyasi düşünce ya da ulusal kimliği nedeniyle zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için kendisini baskı altında hisseden ve kendi devletine olan güvenini yitirdiği için başka bir ülkeden sığınma talebinde bulunan ve bu talebi o ülke tarafından kabul edilen kişidir.

Şartlı Mülteci: Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan, ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında verilen statüyü ifade eder.

Sığınmacı: Bu terim genellikle mülteci statüsü almaya yönelik başvurularının hükümet ya da Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) tarafından karara bağlanmasını bekleyen kişiler için kullanılmaktadır. Mülteci olmak için başvuruda bulunmuş ancak hakkında henüz bir karar verilmemiş kişiye sığınmacı denilmektedir.

Uluslararası mülteci hukukunda sığınmacı statüsü geçici bir durumu ifade etmektedir. Başvuru şartlarının oluşması durumunda mülteci statüsüne dönüşmekte ve ilgili kişi bu süreç boyunca korumadan yararlanmaktadır. (Türkoğlu, 2011:104).

Statüleri resmi olarak tanınmamış olsa da sığınmacılar vatandaşı oldukları ülkelere zorla geri gönderilemezler.

Göçmen: Vatandaşı olduğu ülkede, can, ırz ve mal güvenliği tehlikede olmayan maddi ya da sosyal durumlarını iyileştirmek, kendileri veya ailelerinin gelecekte beklentilerini arttırmak gibi sebeplerle vatandaşı oldukları ülkelerinin dışında bir ülke veya bölgeye göç eden kişilere göçmen denir.

Mülteciden farklı olarak göçmen, ülkesinde zulme uğrayacağından korktuğu için değil, eğitim ve çalışma gibi sosyo-kültürel ya da ekonomik beklentilerini ülkesinde karşılayamayacağını düşündüğü için kendi arzusu ile ülkesinden ayrılan, gittiği ülkeye yetkililerinin bilgisi ve izni ile yerleşen kişidir. Göçmenler, vatandaşı oldukları ülkelerin haklarından ve korumasından yararlanmaya devam ederler.

Düzensiz Göçmen: Maddi imkânsızlık ya da suç kaydı olması sebebiyle vatandaşı olduğu ülkeden başka bir ülkeye yasalarını ihlâl ederek giriş yapan kişilere düzensiz (yasadışı) göçmen denir.

Vatansız: Kendi yasalarının işleyişi içinde hiçbir devlet tarafından vatandaşı olarak sayılmayan kişilere vatansız kişiler denir.

III. Körfez Savaşından Günümüze Mülteci Sorunu

1991 yılında I. Körfez Savaşının bitmesinden sonra Saddam Hüseyin kendisine direnen yüz binlerce sivil İran ve Türkiye sınırlarına sürdü ve ülkemiz sayıları beş yüz bini bulan bir *mülteci* sorunuyla karşı karşıya kaldı.

1991 yılında yaşanan Iraklı mülteciler sorunundan sosyal, siyasal ekonomik ve güvenlik açısından olumsuz yönde en çok etkilenen ülke Türkiye olmuştur. Mültecilerin Irak'ın kuzeyine geri dönmelerini sağlamak üzere, 36. paralelin kuzeyini, Irak'ın egemenlik alanı dışında bırakan, İncirlik ve Pirinçlik'e konuşlanmış Amerikan, İngiliz ve Fransız askeri birliklerinden kurulu, Çekiç Gücün bölgeye yerleşmesi Türkiye tarafından önerilse de, ABD'nin Kuzey Irak politikasına uygundu. ABD'li stratejistler, Kürtlerin büyük bir çoğunluğunun yaşadığı, Irak'ın kuzeyinin Saddam'ın denetiminin dışında kalması görüşünü I. Körfez Savaşından çok daha önceki yıllarda savunuyorlardı. ABD, 1980'li yıllarda *Çevik Güç* adı ile kurmayı düşündüğü ve Türkiye'nin o dönemde karşı çıktığı için kurmadığı orduyu yaklaşık on yıl sonra bu sefer Türkiye'nin isteği ile bölgede kurmayı başarıyordu (Uslu, 2000:332). Irak ordusunun Irak'ın kuzeyine baskın yapmasını engellemek ve caydırmak için *Acil Müdahale Gücü* olarak oluşturulan çok uluslu güce bağlı hava gücü, Türkiye'nin İncirlik Üssü'nde konuşlandırıldı (Türel, 2004:314).

Türkiye ve İran'a sığınan Kürtlerin, Irak'ın kuzeyine dönmeleri için bölgeye yerleşen *Çekiç Güç*'ün PKK'ya destek verdiğini medyaya yansıyan bilgilerden öğreniyoruz. Türkiye *Çekiç Güç*'ün bölgedeki uygulamalarından rahatsız olmasına karşın, on iki yıl bölgede görev yapan Çekiç Güç, 1 Mart 2003 tarihinde, Bakanlar Kurulu kararıyla ülkemizi terk ettikten yirmi gün sonra 20 Mart 2003'de ABD, Irak'ı işgal etti.

Körfez Savaşlarında da görüldüğü gibi güçlü devletler hazırladıkları koşullar sonucu kendi politikalarını uygulamak için uygun ortamlar yaratabilmekte, bölge devletleri de kısa sürede menfaatine ama uzun sürede zararına olan bu politikaları kendi başarıları olarak görebilmektedir.

Türkiye'nin 1991 yılındaki I. Körfez Savaşından itibaren Irak politikasını genel olarak üç başlık altında toplayabiliriz:

- Irak'ın toprak bütünlüğünün korunması.

- Türkiye'nin güvenlik endişelerinin dikkate alınarak Irak'ın kuzeyinde kampları bulunan bölücü örgütün faaliyetlerinin engellenmesi.
- Türkmenlerin haklarının korunması

2018 yılına geldiğimizde aradan yirmi sekiz yıl geçmiş, neticede Irak'ın kuzeyinde fiili olarak bir Kürt devleti kurulmuş, Türkmenler katledilmiş, ülkemiz Irak'taki otorite boşluğundan kaynaklanan ciddi güvenlik sorunları yaşamış, Talabani Irak'ın Devlet başkanı, Barzani ise kuzey Irak'taki Kürt yönetiminin başkanı olmuştur. 2005 yılının başlarında Talabani'nin Irak Devlet Başkanı olacağını Türkiye'de biri söylese, herhalde komplo teorisini olmakla itham edilirdi.

Türkiye, 1991 yılı Körfez Savaşından günümüze kadar Irak'ın kuzeyinde yaşanan otorite boşluğu nedeniyle, Irak merkezi hükümetinden özel bir izin almadan, kendi güvenliğini savunma (self-help) ilkesine dayanarak askeri operasyonlar gerçekleştirmiştir (Pazarıcı 2010:164). Ancak bölücü terör örgütü ile mücadelede kesin sonuç elde edememiştir.

Dünya Bankası verilerine göre, 1991 yılında Körfez Savaşı sonrası yaşanan mülteci krizinde zarara uğrayan ülkeler arasında Türkiye 2 milyar 100 milyon dolarla ilk sırada yer almıştır. Türkiye uğradığı bu zararı karşılamak için ABD, AB, Japonya ve Suudi Arabistan Türkiye'ye birçok vaatte bulunmuş, ancak bu vaatlerin birçoğu gerçekleşmemiştir (Sönmezoğlu, 2005:425). Aradan 27 yıl geçtikten sonra bu gün yaşadıklarımız da farklı değildir. Batılı Devletler tarafından verilen sözler tutulmamakta, mültecilerin bütün sorunları ülkemize bırakılmaktadır.

IV. Suriyeli Şartlı Mülteciler

Ülkemize kitlesel göç ile gelen kişilerin iş ve işlemlerinin koordineli bir şekilde yürütülmesinden AFAD, ulusal ve uluslararası mülteci hukukuna uygun bir şekilde yönetilmesinden ise Göç İdaresi Genel Müdürlüğü sorumludur.

İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü 21 Haziran 2018 tarihi itibarıyla Türkiye'deki biyometrik verileriyle kayıt altına alınan Suriyeli şartlı mülteci sayısının 3 milyon 570 bin 352 kişi olduğunu açıkladı. Bu kişilerin 1 milyon 935 bin 499'u erkek, 1 milyon 634 bin 853'i ise kadınlardan oluşuyor. 21 Haziran 2018 tarihi itibarıyla 216 bin 890 kişi geçici barınma merkezlerinde yaşarken, 3 milyon 353 bin 462 kişi ise kamp dışında değişik şehirlerde yaşıyor.

Resmi makamların açıklamalarına göre; Haziran 2018 itibarıyla Suriyelilerin devlet hazinesine maliyetinin 35 milyar Dolara ulaştığı ifade edilmektedir. Sayıları tahminen 4 milyona yaklaşan Suriyelilerin, başta Suriye sınırına yakın iller olmak üzere büyük şehirlerimizin demografik yapılarında da bir değişime neden oldukları bilinmektedir. Demografik yapının değişime açık olması toplumsal yapının da değişmesine yol açmaktadır. Göç İdaresi'nin 21 Haziran 2018 tarihli verilerine göre Suriyelilerin yerli nüfusa oranla en yoğun yaşadığı il 131 bin 261 kişi ile Kilis, nüfusa oranı %96,26. Adana ilinde kayıtlı Suriyeli sayısı 209 bin 855 kişi, nüfusa oranı % 9.47. Mersin 208 bin 687 kişi, nüfusa oranı %11.63. İstanbul 564 bin kişi nüfusa oranı %3,76. Hatay 443 bin

871 kişi nüfusa oranı %28,18. Gaziantep 385 bin 541 kişi nüfusa oranı %19,22, Bursa 149 bin 394 kişi nüfusa oranı %5,09, İzmir 137 bin 612 kişi nüfusa oranı %3,22, Şanlıurfa 474 bin 77 kişi nüfusa oranı %23,87. 10 yaşın üzerindeki nüfusun % 76,9'u okuryazardır (Paksoy ve Karadeniz, 2016:789). Suriyeli Kadınların% 67,5'i en fazla ilkokul düzeyinde eğitim görmüştür (Barın, 2015:19).

Şehirlerimizde bu kadar yoğun Suriyeli yaşamasına karşın makalenin yazıldığı Temmuz 2018 tarihine kadar küçük birkaç olayın dışında büyük bir çatışmanın yaşanmaması çok önemlidir. Tarihi süreçte dikkate alındığında Türk toplumunun büyük bir kesiminin kişinin dinine, mezhebine, etnik kimliğine bakmadan mağdur kişilere yardım ettiği bilinmektedir. Toplumun bir kesiminin duyduğu tedirginlik ve endişeye rağmen başta Suriyeliler olmak üzere şartlı mültecilere karşı toplumsal kabul düzeyinin yüksek olduğu görülmektedir. Ekonomik düzeyi iyi olmamasına rağmen birçok vatandaşımızın mültecilere yardımcı olmak için gayret göstermeleri her türlü takdiri hak etmektedir. Ancak toplumsal kabul zamana ve koşullara göre değişebilir. Azda olsa mültecilere karşı gösterilen toplumsal tepkilerin de dikkate alınması gerektiği unutulmamalıdır. Başlangıçta az olan bu tepkilerin gerekli önlemler alınmadığı takdirde artarak devam etmeyeceğinin garantisi yoktur.

Güvenlik, ekonomik, sağlık ve eğitim konularında yaşanan sorunların sorumlusu olarak şartlı mültecilerin görülmesi ve bir tepki oluşması kaçınılmazdır. Ülkemizde bu kişilere ücretsiz sağlık hizmeti verilmesine karşı duyulan tepkiler zamanla artmaktadır. Bu insanların aynı zamanda ucuz iş gücü oluşturmaları ücretlerin düşmesine ve birçok kişinin işsiz kaldığına dair inanışta gün geçtikçe artmaktadır. İşini, dolayısı ile refahını, rutinini kaybetme endişesi, kitlesel olarak ülkemize gelen kişilere yönelik tepkileri hızla artırabilmektedir. Suriyelilere yönelik olumsuz tepkinin bir nedeni de Suriyeliler ile yerel halk arasında farklı dil, kültür ve yaşam tarzından kaynaklanan sorunların olduğu görülmektedir (Oytun ve Gündoğar, 2015: 16).

Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi (HUGO) tarafından Ekim 2014'de yapılan çalışmada, Türk toplumunun bir kesiminin Suriyeli şartlı mülteciler ile arasına çok ciddi bir sosyal ve kültürel mesafe koyduğunu, Suriyelilerin bir an önce ülkelerine geri dönmelerini arzu ettikleri ve onlara vatandaşlık verilmesi ihtimaline de çok net biçimde karşı çıktığı gözlenmektedir. Türk toplumunun bir kesimi konuya bu açıdan yaklaşırken Suriyelilerin büyük bir çoğunluğu ise Türkiye'de kendi ülkelerinde sahip olmadıkları bir takım haklara sahip olduklarını, bu nedenle ülkelerine dönmek istemediklerini ifade etmekteiler.

Aslında Suriyelilerin bu düşüncesi için doğasına uygundur. Şöyle ki göç ettikleri ülkede birtakım haklar elde eden insanlar, ülkelerinde daha kötü koşullara sahipse ve savaş ortamı varsa, göç ettikleri ülkede yaşamayı tercih etmektedirler. Bu nedenle Türkiye'deki Suriyelilerin büyük bir bölümünün ülkelerine geri dönmeyecekleri ve Türkiye'de yaşayacakları bir gerçekliktir. Türkiye bu gerçekle yüzleşmeli ve uygulayacağı politikaları kamuoyu ile paylaşarak desteğini almalıdır. Çünkü neticede Suriyelilerle birlikte yaşayacak olan Türk toplumdur.

Sorunun günlük önlemlerle değil, orta ve uzun vadeli radikal önlemlerle çözümü gerekmektedir. Bu nedenle Suriyeli sorunu AFAD ve Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün çözebileceği bir sorun olmaktan çıktığı kabul edilmelidir. Bu güne kadar hep geçici kalacaklar düşüncesiyle bakılan Suriyelilerin büyük bir çoğunluğunun Türkiye'de sürekli olarak kalma eğilimde oldukları artık bilinmektedir. Başlangıçta AB ülkelerine gitmek isteyen Suriyelilerin büyük bir kesiminin de Türkiye'deki huzura ve rahat ortama alıştıktan sonra düşüncelerinden vazgeçtikleri görülmektedir.

Türkiye, Suriyeliler konusunda karar verirken kısa, orta ve uzun vadede oluşabilecek sorunları çok dikkatli analiz etmelidir. Çünkü verilecek kararın; ekonomik, kültürel, sosyal, güvenlik ve eğitim boyutları başta olmak üzere bu günden öngörülemeyen birçok sonucu olacaktır. Kitlesele nüfus hareketleri ile başka bir ülkeye göç eden insanlar coğrafi mekan değişikliği ile birlikte göç ettikleri toplumun ekonomik, sosyal, kültürel, demografik ve siyasi yapısını da değiştirebilecek bir güce sahiptir (Özer 2004:11).

V. Suriyeli Şartlı Mültecilere Tanınan Haklar

Türkiye'nin Suriye ile olan 911 km'lik kara sınırı ve güçlü tarihsel bağları dikkate alındığında Suriyelilerin yaşadığı insanlık dışı uygulamalara ilgisiz kalması beklenemez. Ancak, sayıları 4 milyona yaklaşan Suriyeli şartlı mültecilerin gerek maddi maliyetleri gerekse neden oldukları sosyal, kültürel, güvenlik, ekonomik ve demografik sorunlar dikkate alındığında, ülkemize maddi ve manevi maliyetlerinin her geçen gün arttığı hissedilmektedir.

Türkiye'deki sayıları 4 milyona yaklaşan Suriyelilerin gerek devlet hazinesine olan maliyetleri gerekse yol açtıkları sosyal ve güvenlik sorunları dikkate alındığında ülkenin uzun vadede bir ekonomik ve güvenlik sorunu ile karşılaşmaması için, kısa, orta ve uzun vadede uygulanacak önlemlerin alınmasının zorunlu olduğu değerlendirilmektedir. Yapılan açıklamalara göre Suriyelilerin Türkiye bütçesine olan maliyeti yaklaşık 35 milyar Doları geçmiştir. Süreç bu şekilde devam ettiği sürece ekonomimizin darboğaza gireceğini tahmin etmek için ekonomist olmaya gerek yoktur. Bu kadar büyük çaplı iç göç bile ülkenin sosyo ekonomik dengelerini bozar.

Ülkemizde bulunan mülteci, sığınmacı ve göçmenlerin nüfusu beş milyona yaklaşmaktadır. Bu sayı birçok ülke nüfusundan fazladır. Lüksemburg'un nüfusu 580 bin olduğu dikkate alındığında, yaklaşık yedi Lüksemburg büyüklüğündeki ülke nüfusu son yedi yılda ülkemize ilave olmuştur diyebiliriz. Bu durum sürdürülebilir ve katlanabilir olmaktan uzaktır. Bu gelen kişiler bir iç savaştan kaçarak geldikleri için sorunları ağır ve dolayısıyla çözümleri de zordur. Gelen kişilerin büyük bir çoğunluğu eğitimsizdir, ekonomik, psikolojik sorunları vardır ve bir meslekleri yoktur (Deniz, 2009: 124).

Bütün bu olumsuz koşullara rağmen, 22/10/2014 No: 29153 22 Ekim 2014 günü 29153 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Geçici Koruma Yönetmeliği'nde şartlı mültecilerin yararlanabileceği sağlık hizmetleri kapsamı çok geniş tutulmuştur: *Geçici koruma kimlik belgesine* sahip olan kişilerin, gerek barınma merkezlerinde gerekse ülke çapındaki kamu hastanelerinde, temel ve acil sağlık hizmetleri ile bu kapsamdaki tedavi

ve ilaçlardan hasta katılım payı alınmaz (m.27/b). Sunulan sağlık hizmeti bedeli, Sağlık Bakanlığı kontrolünde, Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı tarafından genel sağlık sigortalıları için belirlenmiş olan sağlık uygulama tebliğindeki bedeli geçmeyecek şekilde AFAD tarafından ödenir. (27/ç)

Bahse konu yönetmeliğe göre; Geçici korunanların eğitim faaliyetleri, geçici barınma merkezlerinin içinde ve dışında Millî Eğitim Bakanlığının kontrolünde ve sorumluluğunda yürütüleceğini (28/1), geçici korunanların çalışmalarına ilişkin usul ve esasların, Bakanlığın görüşü alınarak Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca belirleneceğini (29/1), gönüllü olarak ülkesine dönmek isteyenlere gerekli kolaylıkların gösterileceğini (42/1) hüküm altına almıştır.

Bu yönetmelik çıktığı tarihten itibaren Türkiye’de geçici koruma statüsü altındaki bütün Suriyeliler çalışma hakkına sahip olmuştur. Ancak çalışma izini alan 10.267 kişidir (Kaygısız, 2017:3). Ülkemizde yaklaşık 4 milyon şartlı mültecinin olduğu dikkate alındığında çalışma izni alanlarının sayısının çok düşük olduğu görülmektedir.

Suriyelilerin Türkiye gibi işsizliğin çok yüksek olduğu ve nitelikli işgücüne ihtiyaç duyulan bir ülkede iş bulmalarının kolay olmadığı bilinmektedir. İşsiz ve işleri tehlikeye giren Türk vatandaşların, ucuz iş gücü olan bu insanların kendilerinin işsiz kalmasına sebebiyet verdiğini düşünmesine neden olmaktadır. Bu düşünce Suriyelilerin ekonomiye entegrasyonunu da engellemektedir (İçduygu, 2017: 30).

Bu nedenle Suriyeli şartlı mültecilerin büyük bir çoğunluğu mevsimlik tarım sektöründe çalışmaktadır. Atık kâğıt ve plastik toplayıcılığında da giderek artan sayıda Suriyeli şartlı mülteciler bulunmaktadır. Çöp toplama işinde özellikle çocuk emeğinin kullanımının yaygın olduğu da görülmektedir (Çetin, 2016:1012).

Bu durum, kayıt dışılığı artırmakta ve ciddi bir çocuk-emek istismarına da neden olmaktadır. Halen Türkiye’de en az 500 bin Suriyelinin kayıt dışı çalıştığı tahmin edilmektedir. Ancak bu konuda yeniden yasal bir düzenleme yapılması hem kayıt dışılığın azaltılması hem de insan onuruna uygun çalışma koşullarının Suriyeliler için de geçerli olması için çaba gösterilmelidir.

Yoğun bir nüfus artışıyla birlikte Türkiye’de Suriyelilerin yol açtığı ekonomik maliyet ve sosyal sorunlar göz önünde bulundurulduğunda Suriyelilerin ülkeye kabul edilmesi politikasına devam edilmesinin, ekonomi bakımından uzun vadede sürdürülebilir olmadığı ortadadır. Türkiye’ye yerleşen Suriyelilerin sayılarının milyonları bulması ve birtakım sosyal, ekonomik, güvenlik ve siyasi sorunlara yol açmaları, Suriyelilerin ülkemizdeki statülerinin yeniden belirlenmesini zorunlu kılmaktadır.

VI. AB Ülkeleri ve Mülteciler

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği’nin (BMMYK) Cenevre’deki merkezinde yapılan açıklamada, 2016 yılı içinde savaş ve şiddet olayları nedeniyle kendi ülkeleri içinde yer değiştirmek zorunda kalanların sayısı 40 milyon 300 bin kişi. Ülkesi dışına gidenlerin sayısı ise 22 milyon 500 bin kişi ile rekor bir seviye ulaştı.

BMMYK'ye göre, 5 milyon 500 bin kişi Suriye'den, 2 milyon 500 bin kişi Afganistan'dan ve 1 milyon 400 bin kişi Sudan'ın güneyinden kaçmak zorunda kaldı. Bu sayının yarısını çocuklar oluşturmaktadır. Bu kişilerin %95'i kalkınmakta olan ülkelere sığındı. BM Mülteciler Yüksek Komiserliği 2016 yılında Türkiye'nin dünya genelinde en fazla sığınmscı kabul eden ülke olduğunu, Türkiye'yi 1 milyon 400 bin mülteciye ev sahipliği yapan Pakistan ve yaklaşık bir milyon sığınmacıyı ağırlayan Lübnan'ın izlediğini açıkladı. BM verilerine göre Türkiye'de her 28 kişiden biri yaklaşık nüfusumuzun %4'ü şartlı mülteci.

Avrupa Birliği üyesi 22 ülkeye mülteci olmak için başvuran Suriyeli sığınmacı sayısı 867 bin kişi, tamamının başvurusu kabul edilmiş olsa dahi ortalama olarak her ülkeye yaklaşık 39.400 mülteci düşmektedir. AB ülkelerinin kabul ettiği mültecilerin neredeyse tamamına yakını, Türkiye'deki mültecilerle mukayese edildiğinde eğitim-kültür ve maddi seviyelerinin çok yüksek olduğu görülmektedir. Suriyeli vatandaşların ülkelerini terk etmelerine neden olan iç savaşın en büyük sorumlusu İsrail, Rusya ve ABD ise mülteci krizinden doğrudan etkilenmeyen üç ülkedir. Bu ülkelerde Suriyeli mülteci bulunmamaktadır.

İster Suriyeli ister İngiliz isterse Türk vatandaşı olsun suça meyilli grupların büyük bir çoğunluğunun eğitim ve ekonomik seviyesi düşük kişilerden oluştuğu bilimsel olarak bilinmektedir.

Büyük bir iç savaş yaşamış, dost olarak gördüğü kişilerle düşman olmuş, öldürmüş ve /veya eşinin, çocuğunun, anne-babasının, arkadaşlarının öldürüldüğünü, sakatlandığını görmüş insanların, haksızlığa uğradıklarını düşündükleri durumlarda düşman olarak gördükleri kişileri öldürmekte ve insanlık dışı yöntemleri uygulamakta çekinmeyecekleri bir realitedir (Hobsbawm, 2017:67). Bütün bunlar dikkate alındığında yaklaşık 10 yıl sonra eğer gerekli önlemler alınmazsa şu an ülkemizde bulunan şartlı mültecilerin neden olabilecekleri sorunların ülke gündeminin en önemli sorunu olabileceği değerlendirilmektedir.

Türkiye'deki Suriyelilerin geçicilik-kalıcılık durumu ve geleceği konusundaki temel ayrım noktası artık bir netliğe kavuşması gerektiği değerlendirilmektedir.

Türkiye'nin Suriyeliler politikasını sadece *geçicilik* üzerine yürütebilmesi mümkün görünmemektedir. *Geçicilik* beklentisi ile ertelenen, ötelenen ya da ihmal edilen konular, gelecekte çok ciddi sorunları beraberinde getirebilir.

VII. Sonuç ve Değerlendirme

Suriye'deki savaşın 7 yıl süreceği, bu kadar çözümsüz hale gelebileceği ve 4 milyon Suriyelinin ülkemize göç edeceği başlangıçta öngörülemedi. Bu durum Suriyelilere yönelik politikaların büyük ölçüde *geçicilik* üzerine tesis edilmesine neden olmuştur. Suriyelilerin kısa zaman içinde ülkelerine döneceklerine dair beklentiler, süreç yönetiminde de temel referans noktası olmuştur. Bu nedenle Suriyelilerin ülkemize gelmeye başladıkları Nisan 2011 tarihinden itibaren, yapılan uygulamaları;

- Sınır Kapılarını açık tutma,

- Yasal ve /veya yasadışı yollardan ülkemize giriş yapanları geri göndermeme,
- Gelen kişilerin sağlık, barınma, eğitim vb. temel ve acil ihtiyaçlarının ücretsiz karşılanması gibi üç temel başlık altında toplayabiliriz.

Ancak aradan geçen zaman, politik tercihlerin ve beklentilerin değil, sosyolojik gerçeklerin kendini hissettirdiği bir dönem olmuştur. Türkiye'deki Suriyelilerin ülkelerine geri dönme ihtimalleri 2018 yılına geldiğimizde en alt düzeye inmiştir.

Mültecilerle Dayanışma Derneğinin ECHO'nun (AB İnsani Yardım Fonu) mali katkısıyla 12 Temmuz-18 Ağustos 2016 tarihleri arasında İzmir'in çeşitli mahallelerinde yaşayan Suriyeliler ile yaptığı anket çalışmasında, görüşülen kişilerin %88'i Türk vatandaşı olmak istediği, sadece %10'nun şartlar iyileştiği takdirde Suriye'ye dönebileceği, %2'sinin ise görüş beyan etmediğini ortaya koymuştur. 2018 yılı Ramazan Bayramı dolayısıyla Suriye'ye gidenlerin %90'nın ülkemize geri dönmesi bu anket çalışmasının sonuçlarını doğrular niteliktedir.

Suriyelilerin ülkemizde kalmak istemelerinin en önemli sebeplerini şöyle sıralayabiliriz:

- Suriye'deki savaşın ne zaman biteceğinin belirsizliğini koruması,
- Kısa ve orta vadede huzurun ve güvenin sağlanma olasılığının çok düşük olması,
- Savaşın neden olduğu ekonomik, sosyal, siyasi tahribatın savaş sona erse bile uzun süre devam etme olasılığının yüksek olması,
- Türkiye'deki Suriyelilerin % 54,2'sini oluşturan 18 yaş altındaki çocuk ve gençlerin Türkiye'deki ortama alışmaları,
- Ülkemize gelen Suriyelilerin kendi ülkelerinde çok daha zor koşullarda yaşıyor olmaları,

Suriyelilerin geri dönüş olasılıklarını azaltmaktadır. Türkiye'deki Suriyelilerin en az %90'nın Türkiye'den geri dönüş ihtimalleri yok denecek kadar azalmıştır.

Bu gerçeklik Suriyelilerle ilgili politikaların yeniden değerlendirilmesini zorunlu kılmaktadır. Sağlıklı çözüm üretilmediği takdirde, önümüzdeki yıllarda sorunun çok daha ağır ve çözümünün de çok daha zor olacağı unutulmamalıdır. Her geçen yılın bir önceki yıldan daha zor geçtiği bilinmektedir. Türkiye öncelikli olarak Suriyeli şartlı mülteci krizinin nedeni olmadığı için tek başına çözümü de olmayacağını dünya kamuoyuna ilan etmesi gerekir. Batılı Devletlerin önerdiği gibi mültecileri Türkiye'de tutmak Batılı Devletlere gidişini engellemek sorunun çözümü değildir. Bu anlayış sorunu çözmeye değil ülkemizin sorunlarını daha da ağırlaştırmaya hizmet eder. Krizin sorumlusu gelişmiş ülkeler, mülteci kabul etmezken, ülkemizin bugün için sayıları 4 milyondan fazla olan ve her geçen gün sayıları artan ve nerede duracağı belli olmayan mülteci krizi ile tek başına mücadele etmesi ve çözüm üretmesi mümkün değildir.

Türkiye'nin almış olduğu önlemler sayesinde Suriyeli şartlı mültecilerin sadece %5-7'si Avrupa'ya ulaşabilmiştir. 28 AB ülkesinden sadece 8'inde mülteci bulunmaktadır. Ülkemizde ise son beş yılda doğan Suriyeli bebek sayısının 250 bine yaklaştığı tahmin edilmektedir. Ülkemizde doğan Suriyeli bebeklerin ve ailelerinin vatandaşlık kazanma durumları da ayrı bir sorun olarak çözüm beklemektedir.

2018 yılı Haziran ayı itibarı ile ülkemizde 5-9 yaş grubunda 480.841 kişi, 10-18 yaş grubunda 661.590 kişi olmak üzere toplam 1.142.431 Suriyeli çocuk okul çağında bulunuyor. Bunlardan ancak 75 bini Türk okullarında Türkçe eğitim alabilirken, 255 bini geçici eğitim merkezinde Arapça eğitim almaktadır. Yaklaşık 800 bin Suriyeli çocuk hiç okula gitmemektedir. Mültecilerin ülkemize yansıyan sorunlarını daha da artırabiliriz. Bu sorunlar Suriye'nin, AB'nin, ABD'nin değil Türkiye'nin sorunudur.

Bu nedenle şartlı mültecilerle birlikte ülkenin mevcut sorunları da ağırlaşmıştır. Gelen kişilerin; eğitim, sağlık, barınma, güvenlik, ekonomik, kültürel, sosyal, siyasal vb. sorunları giderek ülkemize olumsuz yansımaları görülmektedir. Başlangıçta şartlı mültecilere karşı acıma, merhamet, yardımlaşma duyguları gün geçtikçe yerini öfke ve kızgınlığa bırakmaktadır.

Suriyeliler başta olmak üzere ülkemizdeki şartlı mültecilerin geçici mi yoksa kalıcı mı olduğuna karar verilmelidir. Bu karar verilirken tarihi geçmiş mutlaka dikkate alınmalı bilgi temelli bir yaklaşımla taktik ve stratejiler belirlenmelidir. Konunun uzmanı değişik disiplinlere mensup akademisyenlerin, sivil toplum kuruluşlarının, bürokratların bilgi ve önerilerinden yararlanılması da son derece önemlidir.

Ülkemizde mültecilerle ilgilenen kurum 11/04/2013 tarihli ve 28615 sayılı Resmî Gazete de yayımlanan ve aynı gün kurulan Göç İdaresi Genel Müdürlüğüdür. 2013 yılından sonra ülkemiz çok yoğun mülteci akınına uğramıştır. Mülteci sorunu o kadar ağırlaşmıştır ki bir genel müdürlüğün baş edebileceği sınırları çoktan aşmıştır. Çarpın etkisi çok fazla olan mülteci sorunu ülkemizin mevcut sorunlarını da ağırlaştırmaktadır. Günümüzde ülkemizin en önemli sorununun mülteci sorunu olduğu bilinmektedir. Böylesine büyük bir sorunun bir genel müdürlükle değil, sadece mülteci sorunu ile ilgilenen bir Bakanlığın kurulması ile çözülebileceği değerlendirilmektedir. Mülteci sorunu bir makale konusunun ötesinde ciddi bir doktora tez konusuna dönüşmüştür. Makalemizde sorunun büyüklüğüne, ciddiyetine ve çok yönlülüğüne dikkat çekmekten öte bir sonuç beklenmemelidir.

Kaynaklar

- Barın, H. (2015). "Türkiye'deki Suriyeli Kadınların Toplumsal Bağlamda Yaşadıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri". *Göç Araştırmaları Dergisi*, 1 (2), 10-56
- Başak, C. (2011). *Mülteciler, Sığınmacılar ve Yasa Dışı Göçmenler*, Ankara: Son Söz Gazetecilik Matbaacılık.
- Çetin, İ. (2016), "Suriyeli Mültecilerin İşgücüne Katılımları ve Entegrasyon: Adana-Mersin Örneği". *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 15 (4), 1001-1016.

- Deniz, O. (2009). *Uluslararası Göçler ve Türkiye'ye Yansımaları*. İstanbul: Çantay Yayınevi.
- Erdoğan, M.M. (2015). *Türkiye'deki Suriyeliler Toplumsal Kabul ve Uyum*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Ergüven, N.S. ve Özturanlı B. (2013), "Uluslararası Mülteci Hukuku ve Türkiye". *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 62 (4), 1007-1061.
- Gülyüz, N (2006). "Türkiye'ye Yahudi Göçleri". *Uluslararası Göç Sempozyumu Bildirisi*, İstanbul, Sayı.108, 107-117.
- Hobsbawm, E. (2017). *Kısa 20.Yüzyıl Aşırılıklar Çağı 1914-1991*. (Çev.: Yavuz Alogan). İstanbul: Everest Yayınları
- Ihlamur-Öner, S. G. (2014), "Türkiye'nin Suriyeli Mültecilere Yönelik Politikası". *Ortadoğu Analiz*, 6 (61), 42-45.
- İçduygu, A. (2017), "Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacılar: "Siyasallaşan" Bir Sürecin Analizi". *Toplum ve Bilim*, sayı (140), 27-41.
- Kirişçi, K. (2004), Reconciling Refugee Protection with Efforts to Combat Irregular Migration: the Case of Turkey and the European Union, *Global Migration Perspectives*, No.11, 1997-2011.
- Oytun, O. ve Gündoğar, S. Ş. (Ocak 2015), Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye Etkileri Raporu (Rapor No 195). http://tese.org.tr/wp-content/uploads/rapor_suriyeli_siginmacilarin_turkiyeye_etikleri.pdf.
- Özer, İ. (2004). *Kentleşme, Kentlileşme ve Kentsel Değişme*. Bursa: Ekim Kitabevi.
- Paksoy, S. ve Karadeniz M. (2016), "Kiliste Çalışan Suriyeli Sığınmacıların Sosyo-Ekonomik Yapısı Üzerine Bir Araştırma ". *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 15 (58), 785-798
- Pazarcı, H. (2010). *Uluslararası Hukuk*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Shaw, S.J. (1991). *The Jews of the Ottoman Empire and The Turkish Republic*. New York: MacMillan.
- Türel, Y.(2004). *Uluslararası Politikada Orta Doğu- Birinci Dünya Savaşından 2000'e* Ankara: Akçağ Kitabevi.
- Türkoğlu, O. (2011), "Mülteciler ve Ulusal/Uluslararası Güvenlik". *Uludağ Üniversitesi İİBF Dergisi*, XXX (2), 101-118.
- Uslu.N. (2000). *Türk Amerikan İlişkileri*. Ankara:21. Yüzyıl Yayınları.
- Yusuf, S. (2006), "Türkiye'ye Yönelik Soydaş Göçü ve Sonuçları", *İstanbul: Uluslararası Göç Sempozyumu Bildirisi*. 112-118.

Kanun ve Yönetmelikler

30.03.2012 tarihli “Türkiye’ye Toplu Sığınma Amacıyla Gelen Suriye Arap Cumhuriyeti Vatandaşlarının ve Suriye Arap Cumhuriyetinde İkamet Eden Vatansız Kişilerin Kabulüne ve Barındırılmasına İlişkin Yönerge”

4 Nisan 2013 tarihinde ise Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde kabul edilen 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK)

Geçici Koruma Yönetmeliği, 22 Ekim 2014 tarihinde Bakanlar Kurulu Kararı ile Resmi Gazetede yayımlanmıştır.

Uluslararası Sözleşmeler

1951 Tarihli Mültecilerin Hukuki Statülerine İlişkin Cenevre Sözleşmesi.

1967 Tarihli Mültecilerin Hukuk Statüsüne İlişkin 1967 New York Protokolü